

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи
Зерова

**ЧИННИКИ ВИКОРИСТАННЯ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК
В ІСПАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ОПОВІДАНЬ ОРАСІО КІРОГІ)**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «*Переклад з
іспанської та з англійської мов*»,
спеціальність – *035 Філологія*

Яна Володимирівна ВЛАСЕНКО

Науковий керівник:

к.філол.н., доц. Сергій ФОКІН

Рецензент:

канд.філол.н., доц. Микола ПРИХОДЬКО

«Допущено до захисту»

на засіданні кафедри

теорії та практики перекладу

романських мов імені Миколи Зерова

Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри

(підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЦІНСЬКА

Анотація

Бакалаврська робота присвячена дослідженню чинників використання модальних часток на матеріалі перекладів у українських перекладах оповідань Орасіо Кіроги. Актуальність даного дослідження зумовлюється складністю перекладів безеквівалентних одиниць та малою кількістю робіт на цю тему в іспансько-українській практиці перекладу. Матеріалом дослідження слугували оповідання Орасіо Кіроги та переклади оповідань українською мовою виконані Сергієм Ковалем, Андрієм Бережним та Олександром Буценком. Метою дипломної роботи було виявлення чинників, що пов'язані з використанням частки в перекладі. Для успішного досягнення поставленої мети у теоретичному розділі ми поставили ряд завдань, серед яких: дослідити частку як безеквівалентну одиницю, проаналізувати способи перекладу таких одиниць у різних часткових теоріях перекладу та визначити чинники їхнього використання в українському варіанті перекладів оповідань. Ми розглянули проблеми відтворення безеквівалентних лексико-граматичних одиниць. Також ми проаналізували, чи виділяють частку в іспанській мові як окрему частину мови та дослідили їхні функції в обох часткових теоріях перекладу.

У практичному розділі роботи ми перейшли до практичного аналізу передумов використання модальних часток в українському перекладі, який як і підтвердив наші результати першого розділу, так і дав нам неочікувані чинники.

У результаті нашого аналізу було охарактеризовано проблему перекладу безеквівалентних одиниць, та їх можливих інтерпретацій. Ми виявили, що основними чинниками використання часток в українському перекладі є прислівникові сполуки, модальні дієслова, майбутній час, порівняльні сполучники, переносне значення дієслів, підсилювальні прислівники, які містяться в тексті оригіналу і також контекстуальні інтерпретації перекладача призвели до появи часток у перекладі.

Ключові слова: *модальність, безеквівалентні лексико-граматичні одиниці, unique items, частка, адекватність, еквівалентність, імплікація, експлікація.*

Annotation

The bachelor's thesis is devoted to the study of the factors of using modal particles in Ukrainian translations of short stories by Horacio Quiroga. The relevance of this study is determined by the complexity of translating non-equivalent units and the small number of works on this topic in Spanish-Ukrainian translation practice. The research material was based on short stories by Horacio Quiroga and translations of the stories into Ukrainian by Serhiy Koval, Andriy Bereznyi and Oleksandr Butenko. The aim of the thesis was to identify the factors associated with the usage of the participle in translation. In order to successfully achieve this goal, we set a number of tasks in the theoretical chapter, including: to study the particle as a non-equivalent unit, to analyse the ways of translating such units in various partial translation theories, and to identify the factors of their use in the Ukrainian version of short stories. We have examined the problems of reproducing non-equivalent lexical and grammatical units. We have also analysed whether particles are considered as a separate part of speech in Spanish and investigated their functions in both partial translation theories.

In the practical chapter of the thesis, we proceeded to a practical analysis of the prerequisites for the usage of modal particles in Ukrainian translation, which both confirmed our results from the first chapter and revealed some unexpected factors.

Our analysis has shed light on the factors of translating non-equivalent units and their possible interpretations. We have found that the main factors behind the use of particles in the Ukrainian translation are adverbial compounds, modal verbs, future tense, comparative conjunctions, figurative meaning of verbs, reinforcing adverbs contained in the source text and also the translator's contextual interpretations that led to the appearance of particles in the translation.

Keywords: modality, non-equivalent lexical and grammatical units, unique items, particle, adequacy, equivalence, implication, explication.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. Частка як об'єкт перекладознавчих досліджень	10
1.1. Проблеми адекватності та еквівалентності при відтворенні безеквівалентних лексико-граматичних одиниць	10
1.2. Частка як безеквівалентний лексико-граматичний клас.....	19
1.3. Частка як ресурс вихідної й цільової мов.....	23
1.4. Способи відтворення частки у часткових теоріях перекладу.....	27
Висновки до Розділу I	30
РОЗДІЛ II. Чинники відтворення частки у перекладі з іспанської мови в українських перекладах оповідань Орасіо Кіроги.....	32
2.1. Частка “мабуть”	33
2.1.1 Прислівникові сполуки, як чинник використання частки	33
2.1.2 Модальні дієслова.....	34
2.1.3 Майбутній час.....	35
2.1.4 Інші чинники.....	36
2.2 Частка “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе”	37
2.2.1 Відтворення порівняльних сполучників “como” та “como si”	38
2.2.2 Використання модальних часток при відтворенні переносного значення	39
2.2.3 Відтворення прислівників “arenas”, “casi”	40
2.2.4 Контекстуальна експлікація модального значення	41
Висновки до Розділу II.....	43
Загальні висновки.....	45
Список використаних джерел.....	48
Resumen	53

ВСТУП

У сучасному світі інтернаціоналізація комунікацій настільки важлива, що переклад стає ключовим інструментом для спілкування між різноманітними культурами та мовами. Українська та іспанська мови відіграють суттєву роль у цьому процесі, створюючи простір для взаєморозуміння та обміну інформацією між представниками різних націй та культур.

Кожна мова - це унікальна система спілкування, яка відображає культурні, історичні та соціальні аспекти народу, який нею користується. Відмінності між мовами проявляються на різних рівнях, починаючи від фонетики та граматики й закінчуючи особливостями вживання виразів та ідіом.

Різні мови мають свої власні словникові запаси та виразові засоби для вираження понять, які можуть бути унікальними для конкретної культури чи способу життя. Наприклад, в одній мові може бути багато слів для опису певного концепту, які в іншій мові відображаються одним загальним терміном.

Однак певні відмінності у структурі мов спричиняє неабиякі труднощі для перекладача. Розбіжності трапляються на різних рівнях мови, як на лексичних, так і на граматичних. Один із викликів є робота з безеквівалентними лексико-граматичними одиницями та тих конотацій, які властиві словам української мови та відсутні або відрізняються в іспанській.

Викликом для перекладача стає пошук відповідного за конотацією та денотативним значенням засобу з-поміж багатьох ресурсів цільової мови, оскільки вони не мають прямих відповідників у цій мові. Саме тому вони привертати увагу багатьох дослідників. До прикладу, над ними працювали такі дослідники, як Калустова О.М., Кенні Д., Шиянова О.М., Кобилецька В. В., Колодій Б.М., García E., Костенко С. та інші перекладознавці. До прикладу, Д. Кенні висуває гіпотезу про те, що ресурси, наявні у цільовій мові, відсутні у вихідній мові, які дослідниця називає "unique items" (термін, впроваджений С. Трікконен Кондіт) під впливом оригіналу мають використовуватися недостатньо повно [32], а О.М. Калустова пропонує досліджувати способи перекладу безеквівалентних мовних явищ шляхом здійснення вибірки від цільових текстів

до оригінальних, тобто у зворотному щодо традиційного напрямку, у такий спосіб виявляючи потенційні відповідники для безеквівалентних одиниць в іншій мові, що демонструє на матеріалі вибірки частки “же” в іспансько-українських перекладах [7].

У нашій роботі ми розглядаємо безеквівалентні одиниці, а саме модальні частки та чинники використання часток у перекладі з іспанської мови.

Актуальність теми обумовлена недостатньою кількістю робіт про безеквівалентні лексико-граматичні одиниці та проблем пов'язаних з ними. Зокрема, обрана нами тема чинників використання власне модальних часток в українсько - іспанському перекладі досліджена дуже побічно і потребує більш детального аналізу. Розширення нашого розуміння перекладацьких процесів, які відбуваються під час роботи з часткою, як безеквівалентною одиницею може відкрити нові перспективи у теорії та практиці перекладу, сприяти вирішенню труднощів, які виникають у перекладі між українською та іспанською мовами, і збагатити наше загальне розуміння мовних взаємозв'язків та культурного обміну. Тому глибше дослідження цієї теми є вкрай актуальним і має потенціал покращити методи перекладу та підвищити якість міжмовного спілкування.

Мета виконання дипломної роботи полягає в аналізі чинників вживання власне-модальних часток в іспансько-українському перекладі (на матеріалі перекладів оповідань Орасіо Кіроги).

Для досягнення обраної нами мети необхідно реалізувати наступні **завдання** в роботі:

- дослідити проблему адекватності та еквівалентності при відтворенні безеквівалентних лексико-граматичних одиниць;
- вивчити частку як безеквівалентний лексико-граматичний клас;
- визначити які ще є унікальні ресурси в певних мовах та дослідити чому перекладачі їх використовують;
- проаналізувати способи відтворення частки у різних часткових теоріях перекладу;
- розкрити основні функції власне-модальних часток;

- дослідити чинники вживання власне-модальних часток в іспансько-українському перекладі (на матеріалі перекладів оповідань Орасіо Кіроги).

Об'єктом дослідження є власне модальні частки в українській мові як безеквівалентний лексико-граматичний клас та стилістичне явище щодо вихідної мови.

Предметом дослідження є чинники використання власне модальних часток в іспансько-українському перекладі на матеріалі перекладів оповідань Орасіо Кіроги.

Для того, щоб розв'язати поставлені нами завдання даної роботи було використано **низку** методів. Серед них ми можемо виділити наступні методи:

- порівняльний (зіставлення поданих перекладів певних часток в іспано-українському словнику з результатами вибірки);
- метод перекладацького аналізу чинників вживання частки в іспансько-українському перекладі;
- контрастивний метод (встановлення схожостей та розбіжностей між порівнюваними мовами);
- метод кількісних підрахунків.

Джерела емпіричного матеріалу дослідження. Основою дослідження стали оповідання Орасіо Кіроги. А також, переклади оповідань Орасіо Кіроги українською мовою виконані Сергієм Ковалем, Андрієм Бережним та Олександром Буценком. Було опрацьовано близько 50 фрагментів оригіналу та 50 фрагментів відповідного перекладу, у яких з'являються модальна частка у перекладі.

Практичне значення отриманих результатів полягає у їхньому можливому використанні для розробки теоретичних і практичних курсів з перекладу іспанської мови на факультетах іноземних мов у вищих навчальних закладах. Ці результати можуть стати основою для покращення методики навчання перекладу та підготовки майбутніх перекладачів іспанської-української мовної пари. Крім того, отримані результати можна успішно використовувати у

практичній діяльності під час перекладу художніх текстів як з іспанської на українську мову, так і навпаки. Вони можуть допомогти перекладачам краще розуміти та вирішувати безеквівалентності та інші перекладацькі труднощі, що виникають у міжмовному перекладі між цими двома мовами. Такий практичний підхід до використання отриманих результатів сприятиме підвищенню якості перекладу художніх текстів та забезпечує більш точне відтворення автентичності та емоційної забарвленості оригіналу.

Теоретичне значення дослідження полягає визначається його внеском у загальну теорію перекладу, а отримані результати збагачують знання про частку в контексті іспанської та української мов.

Бакалаврська робота визначається її метою і завданнями: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

У вступі проводиться аналіз актуальності теми дослідження, її важливості в контексті сучасного наукового дискурсу. Пояснюється обґрунтованість вибору теми та визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження. Особлива увага приділяється виявленню наукової новизни роботи, її практичному та теоретичному значенню для перекладознавства. Крім того, у вступі розкриваються використані методи дослідження та наводиться огляд матеріалів, які були використані в процесі проведення дослідження.

У розділі I розглядаються основні загальнотеоретичні аспекти, пов'язані з безеквівалентними лексико-граматичними одиницями в перекладі. Аналізується поняття “безеквівалентна лексико-граматична одиниця” і його визначення в контексті перекладознавства. Також розглядається поняття “частка” в іспанській та українській мові та особливості виділення її як окремої частини мови. Також увага приділяється виявленню особливостей перекладу таких одиниць між іспанською та українською мовами, а також визначенню можливих шляхів розв'язання проблем, пов'язаних з відсутністю еквівалентів між ними.

У розділі II ми піднімаємося з теоретичного рівня на практичний, де ми розглянемо конкретні структури, які зустрічаються в оригінальному тексті та

привели перекладача до використання частки у перекладі казкових оповідань Орасіо Кіроги. Ми докладно проаналізуємо, наскільки адекватно було передано оригінал у перекладі і які аспекти вихідного тексту збереглися у фінальному варіанті. Ми розглянемо, які структури та елементи оригінального тексту вплинули на вибір перекладацьких прийомів і як це вплинуло на кінцевий результат.

У розділі “Висновки” систематизовано та детально проаналізовані основні положення, отримані в результаті дослідження. Представлені висновки відображають сутність роботи та її внесок у відповідну наукову галузь.

Ключові слова: модальність, безеквівалентні лексико-граматичні одиниці, unique items, частка, адекватність, еквівалентність, імплікація, експлікація.

РОЗДІЛ I. Частка як об'єкт перекладознавчих досліджень

1.1. Проблеми адекватності та еквівалентності при відтворенні безеквівалентних лексико-граматичних одиниць

Початок аналізу будь-якої лінгвістичної проблеми вимагає глибокого та всебічного розуміння причин, які призводять до її виникнення та чому створюють певні труднощі. З цієї причини важливо першочергово дослідити корені цього питання.

Кожен перекладач, коли працює з двома мовами, неминує порівнює їхні елементи з відповідними у своїй рідній мові. Цей порівняльний процес виявляє різницю у синтаксичній структурі, використанні орфографічних символів, а також відмінності в лексичному складі, включаючи відмінності у термінології. При перекладі текстів виникає низка додаткових питань, оскільки перекладач не лише має здійснити порівняння між мовами для їх осмислення, а й передати інформацію аудиторії з абсолютно різних культурних та лінгвістичних середовищ.

Лексико-граматичний аспект перекладу передбачає низку практичних та теоретичних проблем з погляду встановлення оптимальних шляхів пошуку еквівалентів лексичних та граматичних одиниць у цільовій мові. Ситуацію, коли в перекладі важко або неможливо знайти абсолютно точний відповідник для певного слова, виразу чи граматичної одиниці, науковці називають безеквівалентністю. Це особливо часто трапляється, коли мови мають відмінні культурні, історичні або соціальні контексти, і тому деякі концепти можуть бути унікальними для конкретної мови. У таких випадках фахівці стикаються з викликом знайти найбільш адекватний аналог, який мав би схоже значення, чи відобразити сенс оригіналу, користуючись доступними засобами мови перекладу.

Думок щодо тлумачення терміну “безеквівалентність” є доволі багато, тому нам необхідно проаналізувати декілька визначень для кращого розуміння цього поняття. Термін “безеквівалентність” є важливим поняттям у науковому

дослідженні перекладознавства. Вчені, що працюють у цій галузі, зазвичай використовують його для опису слів або виразів, які не мають прямого відповідника або еквіваленту в цільовій мові. Це може виникати через культурних, історичних або концептуальних різниць між мовами. Наприклад, поняття чи концепт, які є унікальними для однієї культури, можуть виявитися складними для точного відтворення в іншій мові без втрати семантичного навантаження. Таким чином, перекладачі повинні знаходити творчі способи передачі цих безеквівалентних лексичних одиниць у цільовій мові з мінімальними втратами значення.

Український мовознавець О. Тупиця, проаналізувавши концептуальні засади використання в лінгвістиці терміна “безеквівалентна лексика”, вважає, що “...безеквівалентна лексема – особлива одиниця, що відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, номінує такі явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. БЛ – це складова образності тексту, яка несе емоційно-експресивний підтекст, пов’язаний з ідеоетнічним компонентом значення. БЛ слугує для номінації понять та реалій, не має точних лексичних відповідників у соціокультурних парадигмах інших мов, які порівнюються з вихідною” [23:257].

З іншого боку до цього терміну підходить Р.П. Зорівчак, яка стверджує, що безеквівалентна лексика визначається не лише за допомогою порівняння з реаліями, але і як моно- і полісемантичні одиниці, які містять в собі етнокультурну інформацію, незнайому для мовця. Вона розглядає поняття “безеквівалентна лексика” як ширше, ніж просто “реалії”, що охоплює не лише лексико-предметну безеквівалентність. Хоча всі реалії входять до безеквівалентної лексики певної мови, до неї також належать прислів'я, приказки, а також окремі лексеми з великим семантичним навантаженням, що виникають через різниці у сприйнятті світу різними мовними спільнотами, та інші випадки лексико-семантичної безеквівалентності. Дослідниця також ввела поняття структурно-конотативної реалії для позначення форм, що показують

структурно-конотативну своєрідність мови-джерела та не мають прямих відповідників у цільовій мові [6].

Як ми бачимо, багато науковців споріднюють термін “безеквівалентна лексика” з реаліями, але є і ті, хто говорить про спільність з “лагунами”. До прикладу, М.П. Кочерган говорить, що ці два терміни в науковій літературі часто трактуються як синоніми [13].

У словнику перекладацьких термінів Марка Шаттлворда з’являється термін “voids” на позначення безеквівалентного явища. Подається таке визначення цього слову: “відсутність в одній мові однослівного еквівалента для позначення терміна, наявного в іншій мові” (тут і далі переклад наш – Я.В.). Наголошується також, що такі “порожнечі” з’являються лише на рівні слова, оскільки більші одиниці вихідної мови завжди можуть бути виражені в цільовій мові, якщо це необхідно, за допомогою перефразування. Аналогічно, слова у вихідній мові, які не мають еквівалента в цільовій, також можуть бути перифрастично відтворені в цільовій мові [38:196].

Також питання безеквівалентності розглядала британська дослідниця Мона Бейкер на рівні слова і говорить, що безеквівалентність на цьому рівні означає, що мова перекладу не має прямого еквівалента для слова, яке зустрічається у вихідному тексті [41].

Безеквівалентність перекладознавці розглядають переважно на рівні лексики, однак і граматичні явища теж виконують суттєву роль у творенні змісту й смислу, і серед них теж можуть існувати безеквівалентні одиниці. Тому, у зв’язку з лексико-граматичним класом часток поняття лакун краще описує досліджуване явище.

В англомовних джерелах також часто зустрічається поняття “gaps” на позначення безеквівалентних явищ, хоч, переважно, визначає лише лексичні одиниці.

В одній з робіт, у якій висвітлюють часовий розрив між англійською та стандартною арабською мовами, термін “gap” позначає саме граматичне явище безеквівалентності [27].

Отож, ця проблема зобов'язує перекладача не тільки досконало знати обидві робочі мови, розуміти лексичні й граматичні розбіжності, а й володіти інструментами для виконання якісної роботи.

Аналіз різних підходів до тлумачення терміна “безеквівалентність” у науковому дослідженні перекладознавства підкреслює складність цього поняття та його значення для перекладача. Попри те, що багато вчених співвідносять безеквівалентну лексику з реаліями, існують різні підходи до визначення цього терміну. Деякі дослідники розглядають безеквівалентність як явище, що включає не лише лексико-предметну безеквівалентність, а й моно- та полісемантичні одиниці, а також граматичні аспекти. Також важливо враховувати культурні, історичні та концептуальні різниці між мовами, які можуть призводити до виникнення безеквівалентних виразів. Підкреслено, що ця проблема вимагає від перекладача не лише знання обох мов, а й вміння використовувати різні стратегії для збереження семантичного навантаження безеквівалентних лексичних одиниць у цільовій мові.

Абсолютна ідентичність перекладу до оригіналу є неможливою, тож ключове завдання перекладача полягає у створенні тексту, що найбільше наближений за семантикою, структурою та його можливим впливом на читача. В даному контексті важливо використовувати перекладацькі трансформації, що вимагає глибокого розуміння змісту тексту одною мовою та вільного володіння різними засобами іншої мови. Часто досягнення еквівалентності в перекладі вимагає певних втрат, компенсацій, жертвування формальними чи змістовими частинами заради змісту, чи сенсу.

До прикладу, еквівалентність при описі денотата часто виявляється неповною, оскільки різні мови зазвичай вибирають різні властивості або аспекти для опису одного і того ж денотата. Таким чином, ці описи виходять різними. Наприклад, українське дієслово «плисти» може бути передано англійською мовою різними словами залежно від способу виконання дії: “to swim – плисти, докладаючи фізичних зусиль; to float – плисти по поверхні води; to drift – плисти за течією; to sail – плисти під вітрилом” [4:45]. Для передачі

значення іншою мовою можна компенсувати різницю між двома мовами за допомогою контексту або застосуванням додаткових слів.

У свою чергу граматичні категорії визначають особливості структури мовної системи й часто істотно відрізняються між різними мовами. Тому еквівалентні відносини, які встановлюються між граматичними категоріями двох мов під час перекладу, не передбачають повної відповідності. На додаток, в одній мові можуть існувати категорії, які відсутні в іншій.

Також передача стилістичного компонента значення слова характеризує не тільки саме слово, але й усе висловлювання як частину певної сфери людського спілкування. Найбільший ступінь еквівалентності досягається тоді, коли слово в перекладі, що відповідає оригінальному слову за іншими компонентами змісту, має також аналогічну стилістичну характеристику. Рівностильові слова можна знайти й в інших сферах спілкування, наприклад: іспанське дієслово *empollar*, та український відповідник - зубрити. Часто слова, які мають однаковий основний зміст у двох мовах, можуть належати до різних стилістичних рівнів, і стилістичний компонент значення оригінального слова втрачається під час перекладу. Наприклад, українське слово «обкрутити» і англійське “to marry” відрізняються стилістично. У таких випадках втрату стилістичного компонента можна компенсувати за допомогою іншого слова. “Serve him right,” said sir Pitt, “him and his family has been cheating me on that farm these hundred and fifty years” – «Він зі своєю сімейкою обдурював мене на цій фермі цілих півторака років» [21:82].

Як ми бачимо, часто втрати під час досягнення еквівалентності в перекладі залежить від рівня та частин мова.

Щоб досягнути еквівалентності у перекладі творів, які рясніють стилістично зниженими мовними засобами, часто вдаються до використання “нейтралізації” граматичних конструкцій, цілих висловлювань або конструкцій і висловлювань з менш вираженою зниженою стилістикою. Це допомагає передати значення фрази, але стилістичний ефект може зникнути. Щоб уникнути таких втрат, застосовують прийом компенсації. Метою літературного

перекладу є не лише передача змісту, а й створення образу. Тому важливо згадати про метод лексико-граматичних трансформацій, зокрема компенсацію. Завдяки цьому підходу можна відшкодувати втрати, пов'язані з неможливістю повністю відтворити функціональне навантаження оригінальних одиниць, що дозволяє точніше передати сенс оригіналу. Метод компенсації застосовується тоді, коли деякі елементи мови оригіналу з різних причин не мають еквівалентів у мові перекладу і не можуть бути передані її засобами. Для компенсації семантичних та стилістичних втрат, спричинених неможливістю повного перекладу частини речення, перекладач передає ту саму інформацію іншими засобами, використовуючи семантичну, стилістичну, прагматичну або суцільну компенсацію. Такий спосіб ілюструє принцип, за яким існують деталі, які неможливо перекласти, але не існує текстів, які неможливо перекласти. Досягнення найвищого рівня еквівалентності при перекладі необхідно враховувати не тільки лексичні, граматичні та синтаксичні особливості вихідного тексту, але також і особливості індивідуального стилю автора та культури цільової аудиторії [3].

З попереднього також випливає, що для відтворення безеквівалентних явищ необхідні ті чи інші трансформації, зокрема, компенсації. Це обумовлено кількома чинниками: специфікою синтаксису мови перекладу, особливостями поєднання слів у цій мові, а також важливістю контексту, який часто виступає ключовим інструментом перекладу, уточнюючи значення виразу. В певних ситуаціях перекладачеві необхідно вводити додаткові слова для повноцінного розуміння тексту, тоді як й інших випадках може відбуватися втрата деякої кількості слів, проте збереження основного змісту висловлювання. До прикладу: *reward of 500J being offered by the Government for information has been condemned by MPs* – той факт, що уряд пропонував винагороду у розмірі 500 фунтів за інформацію, викликав осуд членів парламенту [35].

У одній зі своїх робіт Трікконен Кондіт вводить нове поняття “*unique items*”, яким він позначає лексичні, фразові, синтаксичні або текстові елементи, які не мають лінгвістичних відповідників у мові-джерелі, про яку йдеться. Це не

означає, що вони не можуть бути перекладені, а скоріше, що вони не лексикалізуються так само в іншій мові. Це, зі свого боку, призводить до висновку, що унікальність є відносним явищем. Точніше кажучи, унікальні елементи в цьому сенсі не є глобально унікальними мовними елементами, притаманними лише одній конкретній мові у світі на протипагу всім іншим. Вони є радше унікальними лише стосовно мови-джерела, про яку йдеться. Це означає, що та сама лінгвістична характеристика, наприклад, іспанської мови може бути унікальною в перекладі з англійської на іспанську, але може не бути унікальною в перекладі з португальської на іспанську. Іншими словами, унікальний означає наявність у мові перекладу, але відсутність аналогічної складової в мові оригіналу [32].

Крім того, дослідник Честерман стверджує, що *unique items* - це не поняття, які перекладачі сприймають як відмінності в різних мовах, а радше ті самі поняття, виражені по-різному, за допомогою різних лексичних або граматичних засобів. Також Честерман порівнює це поняття з вищезгаданими нами “лагунами”, “*gap*” та “*void*”. Хоча ці терміни позначають відсутність у мові перекладу еквівалента певного слова або виразу в мові оригіналу», такі одиниці означають відсутність еквівалента в мові оригіналу, а «*void*» є не концептуальною, а скоріше лінгвістичною. Отже, «чим більша формальна відстань між певною одиницею мови оригіналу та відповідною одиницею мови перекладу, тим менша ймовірність того, що вона буде обрана перекладачем» (тут і далі переклад наш – Я.В.) [29:7].

Ця проблема привертає увагу ледь не кожного науковця у даній сфері.

Таким чином, виникає головне питання: як знайти найближчий еквівалент на граматичному та лексичному рівні. Американський теоретик Юджин Найда в одній зі своїх робіт сказав, що переклад полягає у відтворенні мовою-реципієнтом найближчої природної еквівалентності повідомлення вихідної мови, по-перше, з погляду значення, по-друге, з погляду стилю [39]. Отож, завдяки аналізу стилю та функцій перекладачі зможуть, відтворюючи той

самий сенс, вибрати найточніший еквівалент як на граматичному, так і на лексичному рівнях.

У перекладі часто доводиться здійснювати компроміси, особливо коли мови, які ми перекладаємо, відрізняються за лексичним, граматичним чи стилістичним аспектами.

Одним із таких компромісів є можливість жертвувати одним компонентом (наприклад, лексичним) для досягнення кращої відповідності на іншому рівні (наприклад, граматичному). Наприклад, під час перекладу з однієї мови на іншу можуть виникати ситуації, коли певні слова або вирази не мають прямого еквівалента в цільовій мові. У таких випадках перекладачі часто змушені жертвувати компонентом одного рівня і обирати одиниця іншого рівня, щоб передати сенс оригіналу. Нерідко такі, що зберегти той самий сенс, використовується прийом компенсації. Компенсація в перекладі використовується для того, щоб відновити втрачене значення однієї частини речення або тексту в іншій його частині. Це часто застосовується у випадках, коли неможливо перекласти певну фразу чи вираз безпосередньо, але її увага є важливою для збереження цілісності смислу. Така стратегія особливо актуальна при перекладі ідіоматичних виразів, для яких відсутні еквіваленти у мові перекладу, зберігаючи при цьому стилістичний ефект оригіналу.

Концепція компенсації передбачає розв'язання двох основних питань: співвідношення між оригінальним текстом і перекладом у плані еквівалентності, а також аналіз взаємозв'язку граматичних характеристик між текстами двох мов. Втрати під час перекладу, які потребують компенсації, мають стосуватися лише суттєвих аспектів оригінального тексту, а не конкретних його характеристик [18]. Так, до прикладу, у п'єсі Дж. Голсуорсі «Втеча» йдеться про те, що після тривалих блукань зголоднілий Деннант пробирається вночі у квартиру, лягає під ліжку і засинає, а вже вранці, коли бачить хазяйка і, злякавшись, хоче закричати, він заспокоює її зі словами: Hush! It's quite OK. – Тос! Не бійтесь. Пряма відповідність «все в порядку» не відповідала б наміру втікача заспокоїти жінку [18].

Разом з цією технікою йде проблема еквівалентності перекладу. Дослідник теорії перекладу Ернест Гутт залишає це питання відкритим. Він підіймає це питання в обговоренні цільового тексту, який не зміг відтворити ефект лестоців до культурних знань своїх читачів, ефект, який явно викликаний вихідним текстом. Пропонуючи перекладачеві застосувати техніку компенсації та намагатися досягти ефекту лестоців іншими засобами, Е. Гутт одразу ж визнає труднощі, пов'язані з таким рішенням [31].

Отже, будь-яка безеквівалентна лексико-граматична одиниця може перешкоджати досягненню якісного перекладу. Досконалість перекладу визначається адекватністю та еквівалентністю. Обидва терміни вказують на те, наскільки вдало перекладач відтворює сенс, структуру та стиль вихідного тексту у цільовій мові. У цьому розділі нам важливо дослідити вплив такої лексики на адекватність та еквівалентність перекладу. Передусім потрібно окреслити відмінність цих двох понять.

Адекватний переклад є реконструкцією текстами вихідного тексту і складається з експлікації зв'язків і функцій вихідного тексту. Як такий, він не є реальним текстом, а гіпотетичною конструкцією, що слугує лише методологічним цілям [41], а під еквівалентністю у теорії перекладу слід розуміти збереження відносної рівності змістової, семантичної, стилістичної й функціонально – комунікативної інформації, що міститься в оригіналі й перекладі [2]. Отож, адекватність передбачає збереження смислу та структури тексту, а також правильну передачу інтенції автора. Чим більш вірно вдається відтворити смисл вихідного тексту, тим вища перекладацька адекватність. Натомість еквівалентність вказує на відповідність між лексичними, граматичними та стилістичними одиницями оригінального та вихідного текстів.

Доволі важливий висновок щодо різниці між адекватністю та еквівалентністю зробив український дослідник О.Чередниченко, наголошуючи на тому, що на відміну від концепції еквівалентності, яка акцентує на семантичній подібності між оригіналом і перекладом, категорія адекватності підкреслює їхню функціональну і комунікативну ідентичність. В цьому

контексті вона може бути порівняна з тим, що відоме як динамічна, прагматична або функціональна еквівалентність [24].

Як підсумок, необхідно зазначити як безеквівалентні одиниці впливають на адекватність та еквівалентність перекладу. Як об'єкт дослідження візьмемо одиницю, про яку і йтиметься в нашій роботі – частка, яку іспанські граматисти не виокремлюють як частину мови, але виокремлюють українські дослідники. Як вище зазначено частка присутня лише в українській мові, тому коли відбувається переклад з іспанської мови й у вихідному тексті вони відсутні, то, до прикладу, художній твір українською мовою буде неприродним без часток і виглядатиме “штучно” і це позначиться на адекватності. А дотримання еквівалентності на граматичному й лексичному рівнях призведе до відсутності часток у перекладі й такий переклад може вийти неадекватним жанру і стилю.

Мета полягає в тому, щоб вирази та конструкції в цільовій мові були якнайближчими до тих, що використовуються в оригіналі. Таким чином, переклад має бути еквівалентним з погляду лексики, граматики та стилю.

Часто під час перекладу такої лексики фахівець має обирати між дослівним перекладом та адаптацією. Перший варіант зберігає еквівалентність тексту, а другий сприяє адекватності.

1.2. Частка як безеквівалентний лексико-граматичний клас

Кожна мова має свої граматичні та стилістичні особливості та свій арсенал знарядь для вираження певної думки для певної цілі. Цей багаж саме в нашій мові надзвичайно широкий і вміщує в собі неймовірну кількість різних інструментів для передачі інформації.

Один з таких елементів, щодо іспанської, в українській мові – це частка. Однією з ключових особливостей часток в українській мові є їхня багатofункціональність. Ці лексичні одиниці можуть виконувати різноманітні граматичні та семантичні завдання, забезпечуючи точність та ефективність комунікації. Семантична різноманітність часток відображається у їхній

здатності виражати різні аспекти мовлення, такі як емоційний стан, ставлення, або навіть припущення.

Існує безліч визначень частки та її типів, окреслених у роботах українських дослідників. Хочемо навести декілька прикладів цих дефініцій, щоб показати різноманіття підходів до вивчення цієї частини мови. У енциклопедичному словнику класичних часток подається як та, що виражає модальну, дейктичну чи емоційну оцінку судження [36:540]. Марія Плющ у своїй книзі “Грамматика української мови” охарактеризовує частку, як службову частину мови, яка надає слову чи реченню додаткового відтінку або слугує засобом творення форм слів та похідних слів та поділяє її на формотворчі, словотворчі та фразові (заперечні та модальні) [19:272]. Порівнявши всього два цих визначення ми помічаємо вже наскільки різним є підхід до опису частки. Також відмінне пояснення подається у посібнику сучасної української літературної мови, де сказано, що до класу часток належать неповнозначні незмінні слова, які виконують модальну роль у складі слова або речення. Частки не мають лексичного значення, проте, на відміну від прийменників і сполучників, не служать засобом вираження синтаксичних відношень, а вживаються для надання слову або реченню певних семантичних або граматичних значень. Певна група часток — ті, що входять до складу слова, — відіграє роль словотворчих або формотворчих морфем.

Оскільки в нашій роті розглядаємо саме модальні частки, то необхідно окреслити, що означає “модальність”. “Модальність – це комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до висловлюваного, його оцінне ставлення до об’єктивної дійсності” [20:142].

Часто виникають сумніви щодо віднесення одного слова до частки чи до сполучника, чи до іншої частини мови. У практичній частині ми будемо аналізувати частку “мабуть”, тому необхідно відразу розвіяти всі сумніви щодо коректності називати “мабуть” часткою. У книзі “Сучасна українська літературна мова” автор говорить, що частки, виражаючи недостатню впевненість мовця у повідомленні, виконують функції, наближену до

модальних прислівників. Іноді важко відрізнити прислівники від часток цього типу, наприклад, “можливо” як прислівник і “мабуть” як частка, або “сумнівно” як прислівник і “навряд” як частка. Це пояснюється тим, що обидва вони не є частинами речення і не залежать синтаксично від інших слів у реченні. Однак, якщо модальні прислівники можуть виконувати як модальну, так і предикативну функцію, то частки, такі як “мов”, “мовляв”, “мабуть”, “ледве ми”, “наче”, “ніби”, “мовби”, “навряд”, “навряд чи”, вживаються переважно для вираження припущення, сумніву або несумісності з дійсністю [22:503]. Отож, частка “можливо” дійсно є часткою і задовольняє умови нашого дослідження.

Отже, ми визначили що таке частка в українській мові. Тепер нам необхідно окреслити частку в іспанській граматиці.

Почнемо з назви. Етимологічно це слово в іспанській мові походить від латинського *particula*, зменшувально-пестливого від *pars, partis* “частина”. В описах класичних граматистів сьогодні використовується “*partícula*” на позначення частки в інших мовах [30].

Відомий іспанський граматист Антоніо де Небріха у своїй роботі виділяє 10 частин мов (іменник, займенник, артикль, дієслово, дієприкметник, герундій, інфінітив віддієслівного іменника, прийменник, прислівник і сполучник), серед яких немає частки [34].

Королівська академія у першому виданні своєї граматики також не згадує про частку і пропонує 9 частин мови (іменник, займенник, артикль, дієслово, дієприкметник, прислівник, прийменник, сполучник і вигук) [40].

Також додамо, що у «Порівняльній типології іспанської і української мов»

Н. М. Корбозерової та А. О. Серебрянської частка не розглядається, хоча згадується про її існування в обох мовах [11].

Іспанський дослідник Енріке Верчер Гарсія у своєму дослідженні розкриває поняття модальних часток в іспанській мові. Він проаналізував словниковий склад іспанської мови й виокремив всі класи слів. Більшість лексики іспанської мови має певне морфологічне маркування, яке вирізняє

кожну лексему як належну до певної частини мови; це так звані змінні слова, серед яких Е.Верчер подає логічні частки та модальні, граматичні та дієслівні.

Також він висвітлив модальну частку на різних рівнях. Модальні частки мають незмінну форму і в них відсутні морфологічні категорії. На формотвірному рівні серед модальних часток існують сталі моделі, які утворюють певні конструкції, часто сформовані саме за допомогою модальних часток: *vaya (que) si, pero si, como que* і т.д. Також частки слугують для творення різних граматикалізованих імперативів (*vaya si, venga ya*). Однак здатність модальних часток створювати сталі формотвірні моделі дуже обмежена, на відміну від інших класів слів (наприклад, питальних слів: *por qué, para qué*). На синтаксичному рівні модальні частки характеризуються повною залежністю від інших членів речення або від речення в цілому і не можуть вживатися самотійно. На трансформаційному рівні вилучення модальної частки з речення впливає не на денотативний зміст речення, а на конотативний (суб'єктивний) зміст.

Один з важливих висновків дослідника полягає в результаті аналізу словникового складу іспанської мови, який дозволив встановити наступні 56 модальні частки в іспанській мові: *Acaso, además, allá, aparentemente, apenas, así, aún, bien, bueno, ciertamente, claro, cómo, como, conque, cual, de, efectivamente, encima, francamente, hala, hasta, igual, incluso, inevitablemente, lógicamente, más, menudo, mira, naturalmente, necesariamente, no, ni, obligatoriamente, ojalá, pero, precisamente, propiamente, pues, que, quizá(s), realmente, seguro, sí, si, simplemente, siquiera, so, solamente, todavía, vamos, vaya, venga, vete, verdaderamente, y, ya* [30].

Отже, з огляду на підходи як у класичний, так і сучасний поділ частки мови в іспанських граматиках у нас немає підстав в іспанській мові виокремити частку в її формальному та функційно-змістовному аспектах, у яких вона існує в українській мові, а отже, з погляду порівняння української та іспанської мов становить безеквівалентний лексико-граматичний клас.

1.3. Частка як ресурс вихідної й цільової мов

У сучасному світі глобалізації та міжкультурного спілкування важливою є роль перекладу та мовного посередництва. Переклад являє собою складний процес передачі смислу тексту з однієї мови на іншу, з урахуванням не лише лексичних та синтаксичних особливостей, але й унікальних культурних нюансів та відтінків мовлення. Серед важливих лінгвістичних елементів, що впливають на зміст та експресію тексту, слід відзначити частки, які мають важливу роль у створенні конотації тексту. В даному розділі ми дослідимо роль часток як ресурсу вихідної та цільової мов на прикладі української та іспанської мов.

Частки є ключовими мовними одиницями, які допомагають у вираженні відтінків мовлення, емоцій, акцентуванні уваги та створенні авторського стилю. Розуміння їхньої ролі у мовленні допомагає не лише збагатити одномовну комунікацію, а й збагатити процес перекладу, забезпечуючи передачу смислу та експресії тексту в іншій мові з максимальною точністю і вірністю.

Українська та іспанська, кожна у своєму контексті, мають власні засоби вираження конотації. Частку як таку деякі дослідники в іспанській мові не виокремлюють. Але не лише ці дві мови мають розбіжності у цьому аспекті. У кожній мовній парі простежується своя асиметрія у лексико-граматичному класі: від абсолютної безеквівалентності до часткової симетрії, коли у двох мовах різний набір часток з різними семантико-конотативними характеристиками. А якщо у двох теоріях перекладу частка і є, то дуже ймовірно, що або в одній з них вона взагалі не виділена як частина мови (як ми побачили у попередньому розділі), або має різні функції у реченні.

До прикладу в обох мовах, англійській та українській є частки, але вони мають різні функції та граматичні ролі у речення. Як ми вже знаємо, в українській мові частка - це службова частина мови, яка надає додаткової виразності або модифікує значення слова чи речення, використовуються для вираження різних відтінків емоцій, ставлення, уточнення чи акцентування на певних моментах. У "Граматичі розмовної та письмової англійської мови" говориться, що частки частки - це невелика група коротких незмінних форм із

основним значенням руху та результату. Наприклад: about, around, aside, away, back, by, down, on, out, over, past, round, through, under, up. У той час як прийменники мають особливий зв'язок з іменниками, прислівникові частки тісно пов'язані з дієсловами: найчастіше прийменники стоять перед іменними фразами, а прислівникові частки додаються до дієслів. Прислівникові частки використовуються двома основними способами: для утворення багатослівних дієслів: bring up, look down on, take in тощо; для утворення розгорнутих прийменникових словосполучень: наприклад, back to the roots, down in the middle, up in the mountains. Це вживання призвело до розвитку складних прийменників, таких як on to та up to. Взаємозв'язок між цими двома вживаннями можна побачити в таких прикладах, як: I'm taking it down to him tomorrow. We were going back to the hotel when it happened.

У подібних прикладах частка виступає в двох іпостасях. З одного боку, вона тісно пов'язана з дієсловом. З іншого боку, вона слугує уточненням наступного прийменникового словосполучення (back to..., down to...) [28].

Можна зазначити, що в обох мовах частки є сталими елементами, хоча їх функції та значення в цілому відрізняються. Українські частки часто виконують модальну функцію, тоді як англійські частки частіше вказують на рух або результат.

Як ми вже зазначали, іспаномовні науковці майже не вирізняють частку, або просто її згадують, не надаючи їй особливого значення. Але є, все ж таки, ті, хто називає “partícula” – окремою частиною мови. До прикладу, іспанський дослідник граматики, Гонсало Корреас, у своєму тричленному поділі на частини мови він розрізняє лише іменник, дієслово та частку. Останню він розуміє як *“terzera parte de la oracion, es aquella palabra, que nunca se varia por numeros ni cadenzias, sino que siempre se dize de una manera invariable, para significar alguna zircunstanzia en la oracion: i comprehende las que en griego i latin son indeclinables: preposizion, adverbio, conxunzion, interxezion, i ansi la dividimos en estas quatro, i estas en otras sus espezies”* [33]. Тобто він розуміє частку, як слово, що ніколи не

змінюється ні за числом, ні за родом і завжди вживається у незмінній формі для позначення якоїсь обставини в реченні.

У той самий час, попри асиметрію та безеквівалентність деяких класів, таких як часток, виходячи з принципу перекладності, маємо підстави очікувати, що функції часток, наявних в українській мові, характеризуються іншими власними засобами вираження в іспанській мові, що також дає підстави очікувати певні формальні зміни в перекладі на тлі відтворення функції.

Отже, проаналізувавши лише три мови (українську, англійську та іспанську), ми бачимо відмінності у використанні та значенні часток.

Слід очікувати, що в перекладі на мову, де частки відсутні, або де часток менше, відбуватимуться зміна, що призведе до вираження часток іншими засобами з аналогічними функціями. При перекладі на мову, де часток більше, можна прогнозувати використання часток як еквівалентних альтернативних засобів вираження відповідних функцій фрагмента оригіналу.

Якщо ми говоримо про частку, як про ресурс вихідної мови, у нашому випадку іспанської, то варто знову зазначити, що не існує єдиного усталеного визначення цьому поняття. Також це ускладнюється малою кількістю робіт на цю тему. Тому, можна сказати, що частка, як ресурс іспанської мови відсутня, що може ускладнювати процес перекладу, оскільки в українській мові присутній така одиниця і фахівець має вирішувати коли використати частку в перекладі, щоб зберегти прагматику та зміст тексту.

Проте водночас необхідно зазначити, що, попри свою безеквівалентність, частки з'являються у перекладі з тих мов, у яких їх не виділяють як окрему частину мови та можуть бути перекладені з мов, де вони є.

До прикладу, у своїй статті І. Шиянова досліджує “...закономірності появи в українських перекладах часток за відсутності в іспаномовних оригіналах формальних засобів вирізнення і підсилення” [26].

У статті О.Калустової про проблему відтворення частки “же” говориться, що хоч це і виклик для перекладача, та є способи перекласти цю безеквівалентну одиницю [7].

Тобто перекладачі все ж використовують частки при перекладі з тих мов, де їх немає, та мають способи для їхнього перекладу.

В нашій мові частки відіграють надважливу роль, оскільки вони допомагають виразити модальність. Складністю для перекладачів може стати тим, що наявність часток в українській мові змушує до їхнього використання у певних ситуаціях. Але оскільки ця одиниця є безеквівалентною, то перекладач самості має “досліджувати” конструкції в іспанській мові, які можуть бути перекладені за допомогою частки. Оскільки відсутність часток в цільовій мові вказує на стилістичну нерівність.

Як ми побачимо на прикладі перекладу казкових оповідань Орасіо Кіроги, у вихідному тексті частки з’являються регулярно: *el tiempo se descompuso, en efecto; el cielo blanco se tornó plomo, y en las horas más calientes se transparentaban en el horizonte lívidas orlas de cúmulos* [45] – *розжарене до білого небо посіріло, немовби налилося свинцем, і в години найбільшої задухи на горизонті прозирали бліді обриси хмарин* [42]; *María Elvira se precave así contra mis posibles pretensiones por aquello; he aquí todo* [45] – *Але коли йдеться про чисто людський інтерес, то... Мабуть, її цілковита байдужість до мене пояснюється тим, що Марія Ельвіра запобігає проти моїх можливих зазіхань на її свободу* [42] – *oto ÿ uce; los árboles y el suelo tomaban posturas por demás oblicuas, y su cabeza acontrañaba el vaivén del paisaje* [45] – *дерева й земля ніби вигнулися дугою, і він завертів головою, щоб звикнути до цього* [42].

Необхідно також зазначити, що частки з’являюся в перекладі з різних мов, перекладачі використовують цей ресурс, хоч часто він і не є симетричним у двох робочих мовах. До прикладу, у перекладі часток з української на англійську мову причину появи частки саме у перекладі є їхня присутність в оригіналі [10].

Наостанок маємо дослідити які функції несуть модальні частки. Ми досліджуємо модальні, отже, їхня функція полягає у втіленні значення модальності, що також тісно пов’язане з конотацією. В іспанській мові мають бути наявні інші засоби вираження такої самої функції, до прикладу - модальні

дієслова. Також дослідники виділяють модальні слова, як ще одним способом вираження модальності. Окрім того, визначають умовний спосіб дієслів, трансформації вилучення та компресії й перекладацький прийом смислового розвитку [14]. Також виділяють модальні частки [25] та граматичні засоби, такі як майбутній, теперішній часи чи наказовий, умовний способи, як ще одним способом вираження модальності у перекладі [16]. У практичному розділі ми більш детально дослідимо які ж ресурси в іспанській мові можуть виражати модальність.

Отже, наше дослідницьке завдання - виявити ті чинники (характеристики, структури, засоби) фрагментів першотвору, що корелюють з використанням часток у перекладі. З цією метою розглянемо також способи відтворення частки, коли вони виступають одиницями мови оригіналу, та узагальнимо, з якими засобами може відтворюватися їхні функції в цільовій мові.

1.4. Способи відтворення частки у часткових теоріях перекладу

Часто одним із сучасних питань теорії перекладу є розв'язання труднощі відтворення частки. Ця проблема постає через розбіжність певних аспектів мови оригіналу та цільових мов, результатом чого є значна різниця в кількості часток у цих мовах, що зумовлює переклад часток за допомогою інших засобів (лексичних, конструкції логічної емпізи, прийому редуплікації тощо) або, в деяких випадках, – їх нульовий переклад цільовими мовами; проблема, що полягає у виборі відповідників часток у перекладі цільовими мовами, представлена явищами полісемії й омонімії часток; проблема, пов'язана з нечіткістю класифікації часток різними мовами, що викликає труднощі з визначенням точних відповідників часток у цільових мовах під час перекладознавчого аналізу.

Українська дослідниця Богдана Колодій провела аналіз способів перекладу українських часток на англійську мову й отримала такі результати:

1) переклад за допомогою англійських часткою, трансформацією речення, конструкцією логічної емпізи або додатковим уведенням ще однієї частки, до

прикладу.: ...в ці хвилини на площі вже майже не було нічого цікавого: якийсь фейєрверк...– ...by now practically nothing interesting was going on in the square: just some fireworks...

2) за допомогою слів інших частин мови:

а) переклад (підсилювальним) дієсловом (деколи з додатковим використанням ще одного дієслова або в межах цілісної трансформації); б) дієприкметником; в) займенником (деколи з трансформуванням цілого речення); г) прикметником (іноді в парі з артиклем або присвійним займенником); д) прислівником; е) (складеним) сполучником; є) прийменником; ж) вигуком (іноді з трансформуванням цілого речення), напр.:Кілька спроб втекти по дорозі, відлучившись ніби за окропом на станцію, кінчились для Прісі лише синяками густими – Several attempts to escape on the way (pretending to go for hot water at a station, for instance) ended for her in beatings.

3) за допомогою сталих словосполучень (іноді за допомогою антонімічного перекладу, трансформації речення, дієслова або із додатковим використанням частки), наприклад: побачивши її, Звенигора мало не скрикнув, так вона була схожа на Златку – Her resemblance to Zlatka was so strong that Arsen was hard put not to cry out in surprise.

4) переклад конструкцією логічної емпізи (деколи з використанням частки), пр.: Тільки достатньо підтоптаним та вже беззубим ренегатам Гімлер дозволив гратися ще в “політику”... – It was only the aging and toothless renegades among them who were graciously allowed by Himmler to continue playing their political game...

5) переклад за допомогою редуплікації (з використанням вигуку або частки), до прикладу: Працюватимемо тільки вночі – We’ll work at night, and at night only.

б) описово, напр.: Василь осміхнувся. Потім глянув на хату без сіней та аж ніс зморщив – Vasyl grinned, then glanced at the poor house and wrinkled his nose in disapproval.

7) афіксально, напр.: В здорових просторних покоях скрізь по закутках були пороблені з дроту ніби клітки, а в тих клітках сиділи писарі – All the corners of the spacious rooms had cage-like cubicles of thick wire for the clerks [10].

Окрім того, у перекладі помічають, що при перекладі часток вони можуть відтворюватися відповідними частками в іншій мові і їхня кількість може збільшуватися або зменшуватися, залежно від мовної пари [12].

Також звернемося до іспансько-українського словника В'ячеслава Бусела, щоб подивитися, які переклади подаються для модальних часток “ніби(то)”, які ми будемо аналізувати у другому розділі. Для перекладу цієї частки словник подає два варіанти: “como si” та “acaso”. Ці результати пізніше ми зможемо порівняти з реальною вибіркою перекладу обраних оповідань [36:906].

Деякі дослідники, окрім того, зазначають, що часто згадують прийом експлікації, коли йдеться про частки [1]. Інша українська дослідниця О.Кучма у своєму дослідженні також згадує, що частки можуть нести за собою експлікація у перекладі. До того ж їй вдалося навести приклади появи імплікації під час перекладу часток [15].

Отож, якщо нам вдасться підтвердити вищесказані способи та прийоми на власному матеріалі, то це може бути гарним внеском до загальної теорії перекладу.

Висновки до Розділу I

У першому розділі роботи були розглянуті ключові аспекти перекладу безеквівалентних лексико-граматичних одиниць, проблеми їх відтворення у перекладі. Ми визначили роль частки на адекватність та еквівалентність перекладу.

Дослідження адекватності та еквівалентності перекладу показало, що ці два поняття є досить важливими для досягнення якісного перекладу. Адекватність перекладу передбачає збереження смислу оригіналу, тоді як еквівалентність вказує на відповідність лексичних, граматичних та стилістичних одиниць між оригіналом та перекладом. Тобто, основною складністю тут є неможливість знайти точні відповідники в цільовій мові через відмінності різних аспектів мов. Це створює необхідність у пошуку найбільш адекватних аналогів, що зберігають сенс оригіналу за допомогою доступних засобів цільової мови.

Окрім того, аналіз показав, що частку в українській мові виділяють як окрему частину мови, а в іспанській, на противагу, цей клас дослідники не виділяють як окремий, хоч в деяких роботах можна знайти підтвердження частки, як окремої частини іспанської мови.

Ми також дійшли висновку, що частки мають багато функції, основна з яких - модальна, яку ми і розглядаємо. Тому ми дослідили, якими способами можна передати модальність в різних часткових теоріях перекладу. Серед них ми виділили: модальні дієслова та частки. Також перекладачі використовують умовний спосіб дієслів, трансформації вилучення та компресії, перекладацький прийом смислового розвитку та граматичні засоби (майбутній, теперішній часи чи наказовий, умовний способи).

У ході нашого дослідження нам також вдалося виокремити способи перекладу саме часток у різних парах мов. Дослідники виділяють наступні: переклад за допомогою часток, трансформація речення, конструкцією логічної емпізи чи додатковим використанням ще однієї частки, за допомогою слів

інших частин мови, сталих словосполучень, антонімічного перекладу, редуплікації, експлікації чи імплікації та описово, афіксально.

Таким чином, у нашому аналізі ми змогли не лише окреслити проблеми перекладу безеквівалентних лексико-граматичних одиниць (зокрема часток), а й знайти різні способи розв'язання таких задач у перекладі. Результати теоретичного розділу можуть бути використані для викладання практики перекладу чи власне під час роботи з перекладом різних текстів.

РОЗДІЛ II. Чинники відтворення частки у перекладі з іспанської мови в українських перекладах оповідань Орасіо Кіроги

Для наочної ілюстрації наших результатів ми вирішили створити таблицю з вихідними структурами й частками, що їм відповідають у перекладі, взятих з оригіналу оповідань Орасіо Кіроги й перекладу цих оповідань українською мовами.

acaso	мабуть
tal vez	мабуть
deber (ser)	мабуть
deber de (tener)	мабуть
haber de (ser)	мабуть
futuro simple (querrás)	мабуть
creer que	мабуть
tener idea de	мабуть
parecer (reflexionar)	мабуть
como	ніби, мов, немов, немовби, наче, неначе
como si	ніби, мов, немов, немовби, наче, неначе
apenas	ніби, мов, немов, немовби, наче, неначе
casi	ніби, мов, немов, немовби, наче,

	неначе
--	--------

Таблиця 2.1

Перш ніж перейти до аналізу практичних прийомів, необхідно зазначити, що частки в перекладознавстві належать до безеквівалентної лексики. Їхньою характерною рисою є те, що в них можуть не бути регулярних відповідників у інших мовах. Проте відсутність частки, у нашому випадку в іспанській мові, не означає, що вона не може з'явитися у перекладі.

Саме тому, у цьому розділі ми на практиці розглянемо, які структури в оригінальному тексті спонукали перекладачі використати певну частку на матеріалі казкових оповідань Орасіо Кіроги й проаналізуємо адекватність перекладу оригіналові й збереження усіх аспектів вихідного варіанту у фінальному тексті.

2.1. Частка “мабуть”

Розпочнемо наш аналіз з найбільш вживаної частки в українському перекладі - “мабуть”. Розглянемо, з якими структурами в оригінальному тексті корелює частка і знайдемо можливу закономірність. Також у цьому підрозділі ми виокремимо умовні групи з вихідними структурами й частками, що їм відповідають у перекладі.

2.1.1 Прислівникові сполуки, як чинник використання частки

Розглянемо перший випадок, коли частка передається за допомогою прислівникових сполук:

*“Los coatis comprendieron en seguida que el coaticito había sido mordido al entrar, y no había respondido a su llamado porque **acaso** estaba ya muerto [45]. – Коати вмить зрозуміли: змія вжала малюка, коли той повертався до клітки; **мабуть**, він помер і тому не озивається до них” [42].*

Бачимо, що використання “мабуть” у перекладі є доволі логічним, оскільки вище ми сказали, що прислівники “acaso” і “tal vez” виражає припущення.

Також перекладачі спонукали використати частку наступна конструкція в оригіналі: *tal vez* (“*Pero el varoncito estaba aprendiendo a contar, y tal vez le había llamado la atención aquel número*” [45]. – “*Але хлопчик саме вчився рахувати і, мабуть, увага його була прикута до цього*” [42]). У цій умовній групі слів, які виражають припущення в іспанській мові, виявилися саме *acaso* і *tal vez*.

Отже, можемо сказати, що у нашому аналізі такі прислівники виявилися найпродуктивнішими й зустрічали найчастіше у перекладі у формі частки “мабуть” з іспанської мови.

2.1.2 Модальні дієслова

Оскільки, як модальні частки, так і модальні дієслова мають одну й ту ж функцію - є логічним, що перекладач обирає частки, як відповідник таким дієсловам. Перейдемо до аналізу вживання частки “мабуть” при відтворенні модальних дієслів:

“*El nido también era distinto; pero la gamita pensó que, puesto que estas abejas eran más grandes, la miel debía ser más rica*” [45] – “*Та й саме гніздо було інакшим. Проте сарночка подумала: якщо ці бджоли більші, то, мабуть, і мед*” [42].

У даному прикладі модальне дієслово, яке виражає повинність, і спонукало перекладача “звернутися” до частки під час роботи. Зазначимо, що зазвичай виражає “*deber + infinitivo*” виражає необхідність якоїсь дії, але, як бачимо, перекладач не обрав такий варіант, а виразив ймовірність за допомогою частки “мабуть”. До цієї ж групи вихідних структур можна занести **haber de** (“¿*Qué tal, abejita? No has de ser muy trabajadora para estar aquí a estas horas*” [45] – “Як справи, бджілко? **Мабуть**, робітниця з тебе нікудишня, якщо в таку годину ти опинилася тут” [42]) і **deber de** (“*Debo de tener fiebre muy alta*” —*se dijo el enfermo*” [45]. – “*«Мабуть, у мене жар»,— подумав Суберкасо*” [42]). До речі, саме конструкції *deber de + infinitivo* ми описували у теоретичному розділі, наголошуючи на тому, що її семантичне значення ймовірності часто передається за допомогою модальних часток [5]. Часто такі модальні дієслова в іспанській

мові передають ту ж саму модальність українських часток у перекладі. Такі перифрастичні конструкції в обраних оповідань виявилися доволі продуктивними для появи частки у перекладі.

Як ми бачимо, при перекладі інфінітивних конструкцій з іспанської мови перекладач часто використовує частку “мабуць”. Особливо це стосується фрази “deber de”, у перекладі якої ми часто зустрічали обрану частку, тому можна констатувати цей переклад як найбільш ймовірний.

Також важливо зазначити, що у всіх вищенаведених прикладах відбулася заміна дієслів в оригіналі на частку у перекладі, тобто дієслова й українському тексті відсутні на тому ж місці, що і в іспанському.

2.1.3 Майбутній час

Розглянемо наступні використання частки у перекладі: “¿*Matarnos, querrás decir!*” [45] – “**Мабуць**, ти маєш на увазі — вбити?” [42].

Тут в оригіналі була знову зовсім інша конструкція, для вираження гіпотези — майбутній час, який, як ми знаємо, в іспанській мові доволі часто використовується, щоб висловити здогадку у теперішньому часі. Майбутній час у цьому значенні перекладач рідко трансформував у частку “мабуць”, але наведемо ще один приклад для кращого розуміння: – “*Un agua admirable... —prosiguió él—; costará nueve o diez mil pesos*” [45] – “Які чудові переливи,— провадив він далі,— цей камінець коштує, **мабуць**, тисяч дев'ять-десять” [42].

У всіх цих прикладах перекладач скористався додаванням, як способом перекладу, який є доволі частотним у нашій вибірці.

Отже, модальності українських часток може виражати конструкції майбутнього часу в іспанській мові. Цей спосіб дозволяє передати аналогічну модальність або невизначеність українською мовою. Випадків використання частки замість futuro simple в оригіналі ми зустріли достатньо, що дозволяє нам стверджувати про періодичність такого способу.

2.1.4 Інші чинники

У цьому підпункті ми вирішили описати чинники, закономірний характер яких не вдалося наразі підтвердити через обмеженість матеріалу, однак, які є цілком логічними і можуть становити вартісні з точки зору теорії та практики знання про можливі прийоми перекладу.

Дієслово **creer** також може бути перекладеним, у певних випадках, на українську мову з використанням частки “мабуть”. Наприклад: “*Creo que me sonreí como un estúpido (¿qué iba a hacer, quiero que me digan!*” [45] – “*Мабуть, я всміхнувся, як дурень (а що я мав робити, скажіть мені!*” [42] або “*Creo que tuvo una súbita fuga de ideas*” [45] – “*Мабуть, хворій забракло слів*” [42]. Не дивно, що переклад вирішив трансформувати саме в таку одиницю, оскільки дієслово “**creer**” має у своєму значенні суб’єктивність і невпевненість у висловлюваному.

Результатом спостереження також була конструкція “**tener idea de**”, оскільки в одному випадку вона також спонукала перекладача використати частку. Тут перекладач залишив це дієслово в перекладі та додатково експлікував модальність: “*Dígame: ¿usted tiene idea de lo que es estar en una posición humillantemente ridícula; sí o no?*” [45] – “*Ви ж, мабуть, уявляєте собі, що становище, в яке я потрапив, принизливо-кумедне?*” [42].

Наступним буде дієслово **parecer(se)**, яке призвело до використання обраної частки у перекладі.

“*Entonces pareció reflexionar, y después de una lenta mirada al pozo y sus alrededores, comenzó a buscarme*” [45] – “*Тоді, мабуть, поміркувавши, ще раз уважно подивився в зарослий отвір, роззирнувся й почав мене шукати*” [42].

Тут дієслово “**parecer**” ніби забирає впевненість у виловлюваному і на лексичному рівні дорівнює модальному значенню частки. Також можемо констатувати заміну, як спосіб перекладу, завдяки якому з’явилася частка “мабуть” у перекладі, оскільки наведене дієслово у перекладі зникає і замість нього використовується частка “мабуть” Цей спосіб перекладу спостерігається регулярно у наших текстах.

У наступному прикладі також натрапляємо на дієслово *parecerse*, але у цьому випадку воно, ймовірно, не є причиною використання частки у перекладі. У цьому випадку причиною використання модальної частки “мабуть” у перекладі може бути як інфінітивна конструкція “*parecer + infinitivo*”, так і неозначений артикль “*una*”, тому це є важливою знахідкою для можливих подальших досліджень.

Me pareció ver algo negro por allá. -Una rata [45]. – що там промайнула чорна тінь. — Мабуть, пацюк... [42].

Отож, ми виявили поодинокі випадки появи частки. У двох з таких випадків причиною використання частки у перекладі були конструкції “*tener idea de + infinitivo*” та “*parecer + infinitivo*”. В іншому випадку ми також мали “*parecer + infinitivo*” і неозначений артикль, які спонукали перекладача скористатися обраною одиницею у перекладі. Оскільки ці випадки не було періодичними, ми не можемо з точністю сказати причину використання частки, тому це є цікавим матеріалом для подальших досліджень.

2.2 Частка “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе”

У даному розділі ми ставимо за мету детально проаналізувати використання часок “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе” у перекладі з іспанської мови на українську. Ці частки є другими за частотою появи у цільовому тексті. Ми розглянемо різноманітні контексти, у яких використовуються зазначені частки, та специфіку їх перекладу. Виявлення факту використання часток дозволить показати окремі риси індивідуального стилю перекладача, так і виявити одиниці у вихідному тексті або чинники, які корелюють з їх використанням у перекладі. Також підкреслимо структури, з якими корелюють ці частки, та завдяки яким способам перекладу вони з’являються.

2.2.1 Відтворення порівняльних сполучників “como” та “como si”

Найчастіше частки “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе” виступають перекладацькими відповідниками порівняльного сполучника “como” та “como si”. Раніше, у четвертому підпункті теоретичного розділу ми проаналізували подані варіанти перекладу частки “ніби(то)” зі тлумачного словника: “como si”, “acaso” і наша вибірка показала, що перший варіант є дійсно найвживанішим. Розглянемо декілька прикладів:

“Subían, bajaban, saltaban por sobre las piedras, corriendo siempre y arrastrando al torpedo, que levantaba olas como un buque por la velocidad de la corrida” [45] – *“Вони долали підйоми, спускалися, перестрибували через камінняччя, бігли щодуху, тягнучи Сурубі разом із торпедою за собою,— вона рухалася так швидко й здіймала такі хвилі, немов то був корабель”* [42].

“Sobre la honda ligadura del pañuelo, la carne desbordaba como una monstruosa morcilla” [45] – *“Над туго зав'язаною хусткою вона набухла, ніби якась жахлива кров'янка”* [42].

До корелятив модальних часток у першотворі належить і сполучник “como si”, що вводить підрядні порівняльні речення:

“Como si una chispa eléctrica hubiera recorrido todos los cuerpos, las víboras irquieron la cabeza al oír aquella voz” [45] – *“Немовби електричний струм пробіг по тілах отруйних змій, які попідводили голови, зачувши цей голос”* [42].

Такий переклад є доволі логічним, оскільки що частки “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “como”, “como si” виражають порівняння в обох мовах. Майже завжди перекладачі звертаються до таких слів та конструкції під час перекладу з іспанською і можна припустити, що така еквівалентність можлива в обох напрямках. Для підтвердження цього хочемо навести декілька прикладів з перекладу твору “La sombra del viento” Карлоса Руїса Сафона на українську мову. У всіх цих, доволі частотних, випадках ці два сполучники були перекладені саме за допомогою модальних часток української мови: *“El corazón me batía en el pecho como si el alma quisiera abrirse camino...”* [44] – *“Серце несамовито калатало, ніби душа з грудей рвалася на волю”* [43]; *“Paso a paso,*

la narración se descomponía en mil historias, como si el relato hubiese penetrado en una galería de espejos” [44] – “Крок за кроком оповідь розщеплювалася на тисячі дрібніших фабул, **наче** в галереї свічад” [43]; “*Mi padre suspiró, amparado en aquella sonrisa triste que le perseguía como una sombra por la vida*” [44] – “Батько зітхнув, ховаючись за сумовитою посмішкою, яка, **наче** тінь, переслідувала його все життя” [43].

Отож, найрезультативнішим і найчастотнішим виявився порівняльний сполучник “como”, який у перекладі міг передаватися кожною з обраних часток. Така ж сама ситуація склалася з конструкцією “como si”. Вона також часто спричиняє появу часток в українській мові, особливо коли йдеться про вигадану або умовну ситуацію.

2.2.2 Використання модальних часток при відтворенні переносного значення

У наступних випадках розглянемо ситуації, коли на вживання таких часток перекладача наштовхнули конструкції з переносним значенням.

*“El descanso absoluto a que se entregó por tres días –bálsamo específico para el mensú, por lo inesperado–, no hizo sino **convertirle en** un bulto castañeteante y arrebuñado sobre un raigón”* [45] – “Відпочинок не допоміг, бідолаха й далі цокотів зубами, **немов** кастаньєтами, зіщулившись на брудній підстилці” [42].

У цьому прикладі можемо побачити конструкцію “convertir en”, семантика якої іноді має відтінок “стати ніби” чи “стати немов”. Таким чином, перекладач передає не лише основне значення образу, але і його емоційне навантаження. У цьому випадку відбулася рекатегоризація дієслова в частку.

Наступний випадок виявився унікальним, оскільки під час детального аналізу оригіналу і перекладу ми не виявили подібного перекладу:

*“Han pasado dos meses, y **creo** a veces soñar aún”* [45] – “Вже минуло двадцять днів, а мені ще іноді здається, **немовби** я все мрію” [42].

У цьому реченні саме “creer + soñar” могло бути причиною того, що перекладач вирішив використати у вихідному варіанті частку, оскільки воно і

перетворилося у конструкцію “здається, немовби”. Але хоч частка “немовби” є порівняльною та тут вона виступає сполучним словом, яке можна замінити на “що”: *Вже минуло двадцять днів, а мені ще іноді здається, що я все мрію.* Переважно “немовби” є часткою, але також може бути й сполучником. Вищенаведений випадок є унікальним, тому може бути потенційним для подальших досліджень.

В останньому прикладі з переносними значеннями розглянемо конструкцію “sentir el cuerpo de algo”. *“Sentía su cuerpo de plomo, sobre todo las piernas, como si estuvieran inmensamente hinchadas”* [45] – *“Усе тіло немовби налилося свинцем, особливо ноги, які, здавалося, розпухли...”* [42].

Таке поєднання слів часом означає “тіло ніби зроблене з” або як у нашому випадку “тіло ніби налилось чимось”.

Розглянемо ще один приклад: *“La flora acuática rebrotaba en planísimas balsas verdes que a simple vista se veía dilatar sobre el agua hasta lograr contacto con sus hermanas”* [45] – *“Водяну поверхню заповнили водорості, утворюючи ніби зелені плоти, які було видно здалеку. Дні минали, але посланці з північного заходу не з'являлися, й тривога знову охопила майбутніх хрестоносців”* [42]. У цьому прикладі ми можемо спостерігати, що конструкція “a simple vista” модифікується в модальну частку в перекладі.

Тож цікавим спостереженням виявились конструкціям, ще з переносними значеннями та специфічна семантика дієслова, яка також зумовлювала вживання частки.

2.2.3 Відтворення прислівників “arenas”, “casi”

Прислівник “arenas” та “casi” є доволі синонімічним і у двох випадках спонукали перекладача використати частку у перекладі, тому, ймовірно, це може бути логічно, але потребує більше детального дослідження в майбутньому

Сполучуваність у наступному прикладі також має переносне значення, завдяки якому у перекладі ми маємо частку “немов”, але також у цьому випадку слово “arenas” могло додати невпевненості висловлюванню: *“Pero volvían por*

fin, y el hachazo aún doliente de la vida del obraje era apenas un roce de astilla ante el rotundo goce que olfateaban allí” [45] – “Але нарешті вони повертаються назад, до Посадаса, й оті глибокі рани в їхніх душах, завдані, **немов** ударами сокири, життям на лісорозробці, здавалися тепер невеличкими подряпинами — адже попереду чекали веселощі та розваги” [42].

Саме поєднання дієслова “ser” з прислівником “arenas” і створюють значення несправжності якогось факту. Хоч перекладач і здійснив певні трансформації у перекладі, та він зберіг конотативний сенс цього поєднання.

У наступному прикладі було використано частку оскільки в українській мові безпідметові особові речення вживаються мало, тому перекладач поставив підмет за контекстом. До того ж у цьому випадку підсилювальне слово “casi” також могло бути причиною використання частки, як і вищезгадане “arenas”.

“Hallábanse ya casi sitiados” [45] – “Маленька родина Суберкасо немовби опинилася в пастці” [42].

У цьому випадку перекладач замість слів “родина була **майже** в пастці” обрав саме частку “**немовби**”.

Отже, ми дослідили, що підсилювальні слова “arenas” і “casi” можуть бути причиною використання модальних часток, але такі випадки не були періодичними, а лише поодинокими.

2.2.4 Контекстуальна експлікація модального значення

Також необхідно розглянути випадки, коли перекладач вдавався до додавання у перекладі, що і призвело, у деяких випадках, до використання даних часток. У наступному реченні дієслово “deslumbrar” було перекладено як: *на всі сто, наче та королева*.

“La muchacha deslumbraba, efectivamente, con su traje de raso, falda verde y blusa amarilla; lucía en el cuello sucio un triple collar de perlas: calzaba zapatos Luis XV, tenía las mejillas brutalmente pintadas, y un desdeñoso cigarro de hoja bajo los párpados entornados” [45] – “Дівуля була на всі сто, **наче** та королева: спідниця зелена, блузка жовта — все таке гладеньке, атласне; на брудній шиї

виблискують три низки перлів, туфлі в стилі Людовіка XV; щоки наклепані рум'янами, очі солодко приплющені, а в презирливо скривлених вустах димить сигара” [42].

Як ми бачимо, перекладач додав саме таку інформацію, роблячи висновки з наступних слів, опису, в якому дійсно йдеться ніби про вигляд королеви. Тобто перекладач використав додавання разом з інтерпретацією з урахуванням контексту.

У наступному фрагменті також спостерігаємо цікаве вирішення перекладача, яке призвело до появи частки “наче”. *“Cayeron una tras otra, sin perdón -que tampoco pedían-, con el cráneo triturado entre las mandíbulas del perro o aplastadas por los hombres. Fueron quedando masacradas frente a la caverna de su último Congreso” [45] - “З розтряненими черепами, розтерзані собакою та людьми, вони, **наче**, шмаття, валялися біля входу до печери, де нещодавно засідав їхній Конгрес” [42].*

Можливо саме з фрази *“cayeron una tras otra, sin perdón”* і з'явився фрагмент *“вони, **наче**, шмаття, валялися”*., оскільки тут простежується причинно-наслідковий зв'язок, отож, це можна охарактеризувати як модуляцію

“Curate bien y no es nada... Hasta mañana” [45] – “Лікуйся добре, і все мов рукою зніме” [42]. У цій фразі бачимо, що відбулася адаптація “no es nada”. Замість неї у перекладі бачимо питомий український фразеологізм “як рукою зняти”.

Таким чином, ми помітили, що у деяких випадках частка з'явилася через певні трансформації у перекладі та вирішення перекладача зважаючи на контекст. Ці конструкції й варіанти відтворення часток української мови з іспанського тексту можуть бути складними та вимагати уважності з боку перекладача, щоб точно передати сенс та емоції оригіналу.

Висновки до Розділу II

Другий розділ нашої роботи ми присвятили передумовам використання модальних часток в українському перекладі оповідань Орасіо Кіроги. Аналіз показав, що є закономірні та поодинокі чинники використання частки, які залежать від функцій та контексту використання.

У першому підрозділі ми проаналізували модальну частку “мабуть”. Найчастіше причиною використання часток у перекладі були прислівникові сполуки, такі як “tal vez” або “acaso”, які передають невизначеність або припущення. Інший підхід полягає у використанні модальних дієслів, наприклад, “deber + infinitivo”, “deber de + infinitivo” чи “haber de + infinitivo”, для вираження ймовірності чи можливості до того ж цей спосіб був не менш частотним, аніж попередній. Майбутній час також може бути передумовою модальної частки “мабуть”. Крім того, ми знайшли й поодинокі випадки використання часток, які можуть слугувати, як матеріал для подальших досліджень.

У другому підрозділі ми провели аналіз часток “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе”. Ці частки часто використовуються для перекладу іспанських сполучників “como” та “como si”, які виражають порівняння або подібність. Це була найчастотніша передумова для використання частки у нашій вибірці. Також ці частки ефективно передають значення прислівників “arenas” і “casí”, які вказують на ступінь чи наближеність до якоїсь дії, чи стану. Окрім того, цікавими виявилися конструкції з переносними значеннями та специфічна семантика дієслів, яка також визначала вживання часток. У ході нашого практичного аналізу ми ще отримали декілька випадків контекстуальної експлікації модальних часток.

Отож, у практичному розділі ми підтвердили деякі способи відтворення частки, які ми розглядали у теоретичному розділі, до прикладу: майбутній час, модальні дієслова. Хоч ми і не аналізували способи перекладу часток, а чинники їхнього використання у перекладі, та слід очікувати, що наші

результати можна буде використовувати як з мови А на мову Б, так і у зворотному варіанті.

Загальні висновки

Отже, у результаті дослідження була реалізована мета цієї випускної кваліфікаційної роботи, а саме – провести аналіз чинників використання модальних часток в іспансько-українському перекладі на матеріалі перекладів оповідань Орасіо Кіроги.

У теоретичній частині, ми проаналізували різні підходи до терміну “безеквівалентність”. Було з’ясовано, що для одних дослідників це відображення національної ідентичності та культури, іноді порівнюють з реаліями, дехто прирівнює цей термін до “лагун” та “voids”, наголошуючи на тому, що останнє - це відсутність в одній мові прямих відповідників якомусь терміну чи поняттю. Окрім того, ми знайшли ще один синонім до цього терміну - “gap”, який позначає граматичну безеквівалентність між двома мовами. Також було проаналізовано термін “unique items” – різні елементи тексту, які є унікальними лише відносно певної мови.

У ході роботи було підтверджено, що безеквівалентність лексико-граматичних одиниць створюють труднощі для перекладачів. Такі одиниці впливають на адекватність та еквівалентність перекладу. Ми окреслили різницю цих двох термінів. Еквівалентний переклад – це той, у якому збережена відносна еквівалентність на змістовому, стилістичному, семантичному та функціональному рівнях, а адекватний переклад - це той, у якому збережена комунікативна та функціональна ідентичність.

Кожна мова часто має унікальні засоби вираження, прямих відповідників яким може не бути в інші. Це вимагає від перекладачів використання різних перекладацьких прийомів для досягнення максимальної адекватності та еквівалентності.

Окрім того, ми дослідили, що аналіз наукової думки українських та іспанських дослідників щодо виділення частки як окремої частини мови дуже відрізняється. В українській мові частка є важливим елементом, який робить значний вклад у вираження модальності. З іншого боку, в іспанській мові частки

виділяються доволі рідко і не мають такого розвиненого систематичного використання, як в українській мові.

Дослідивши способи перекладу часток в різних часткових теоріях перекладу, ми встановили, що в контексті даної одиниці використовуються частки в інших мовах, інші частини мови, переклад за допомогою підсилювального слова (дієслова, прийменника, прислівника і т.д.), сталих словосполучень, редуплікації, трансформацій речення, конструкцій логічної емфазі, експлікації чи імплікації та описовим перекладом.

У другому розділі ми перейшли безпосередньо до виконання основної мети дослідження – практичного аналізу чинників використання модальних часток у перекладі. Аналіз перекладів оповідань Орасіо Кіроги показав, що перекладачі мали різні передумови для відтворення часток. Частка “мабуть” дуже часто була перекладена за допомогою прислівникових сполук “*acaso*” і “*tal vez*” та модальних дієслів “*deber*”, “*deber de*” та “*haber de*”. Також у деяких випадках чинником використання частки у перекладі був майбутній час в іспанській мові, який часто виражає гіпотезу. Окрім того, ми отримали унікальні поодинокі випадки, які можуть бути матеріалом для майбутніх досліджень.

Ми також проаналізували частки “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе”. Серед отриманих результатів ми побачили, що найчастотнішим фактором були порівняльні сполучники “*como*” та “*como si*”. Також доволі продуктивними були підсилювальні прислівники “*arenas*” та “*casi*”. У деяких випадках переносне значення дієслів у оригіналі призвело до застосування частки в українському варіанті оповідань. Також у нашій вибірці ми дослідили, що у деяких випадках перекладач використав цю безеквівалентну одиницю як наслідок контекстуальних експлікацій у перекладі.

Отож, дослідження показало частотні й поодинокі чинники використання часток у перекладі на українську мову на матеріалі оповідань Орасіо Кіроги та підтвердило результати, отримані у теоретичній частині. Отримані результати можуть стати основою для подальших досліджень у галузі перекладознавства та

допоможуть покращити методи навчання перекладу, сприяючи підвищенню якості міжмовного спілкування.

Список використаних джерел

Теоретичні джерела

1. Баклан, І.М. Експлікація та імплікація модальності при перекладі німецькомовної інформаційно-довідкової документації / І.М. Баклан // Мова та література у полікультурному просторі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 9-10 лютого 2018 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація "ЛОГОС"», 2018. – С. 33–36.
2. Балахтар В.В. Адекватність та еквівалентність перекладу / В.В. Балахтар, К. С. Балахтар. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>.
3. Гордієнко Н.М., Михайленко А.В., Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій / Н.М. Гордієнко, Михайленко А.В. // Збірник наукових праць «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету». Серія: Філологія. Випуск 30. Том 2. Одеса. – 2017. – С. 83– 86.
4. Жулавська О.О. Методологічні проблеми перекладознавства. Суми: СумДУ, 2015. 97 с. URL: http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=448188.
5. Залєснова О.В. Відтворення іспанських перифрастичних конструкцій засобами української мови.
6. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів, 1989. – 215с.
7. Калустова Ольга Михайлівна. Відтворення частки же при перекладі іспанською як методологічна проблема // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Зб. наук. праць. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – Вип. 9. – С. 115-126.
8. Карабан В.І. Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця. НОВА КНИГА, 2003 . – С. 608.
9. Кобилецька В.В. Англomовні контекстуальні відповідники української частки "аж" (спроба зіставного аналізу на матеріалі Шевченкових

поезій та їх перекладів англійською мовою) / В.В. Кобилецька // Іноземна філологія. - 2015. - Вип. 128. - С. 148-154. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil_2015_128_21.

10. Колодій Богдана Миколаївна. Відтворення функціональної семантики українських часток у перекладах англійською та французькою мовами : дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2004. — 263 арк. : табл. — Бібліогр.: арк. 187-211.

11. Корбозерова Н. М., Серебрянська А. О. Порівняльна типологія іспанської та української мов. - К., 1992.

12. Костенко С., Команецька Н. Відтворення українських модальних часток у перекладах творів О. Кобилянської англійською мовою // Теоретична і дидактична філологія. - 2013. - Вип. 16. - С. 163 – 173. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2013_16_21.

13. Кочерган М.П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації / М.П. Кочерган // Проблеми зіставної семантики. Збірник статей за доповідями Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23-25 вересня 1999р./ [відп. ред. М.П.Кочерган]. – К., 1999. – С. 42 – 45.

14. Кучинська, Ю.А. (2015) Способи відтворення модальності в англо-українському перекладі (на матеріалі роману Дена Брауна "Інферно"). Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації.

15. Кучма О. Імпліцитні засоби вираження припущення в німецькій мові та їхні українські відповідники / О. Кучма // *Studia linguistica*. - 2012. - Вип. 6(2). - С. 164-168. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6(2)_28).

16. Ломачевська І.В. Відтворення модального дієслова *can* в українськомовному художньому дискурсі. Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з

міжнародною участю. –Вінниця : Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІКНТЕУ, 2020. С. 70-73.

17. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. С. 136.

18. Особливості перекладу фразеологізмів з української мови англійською: навчально-методичний посібник для студентів філологічного факультету, ОП «Українська мова та література. Англійська мова та література». Укладач: Н. Ф. Венжинович. Ужгород: ПП Данило С.І., 2021. С. 104.

19. Плющ М.Я. Граматика української мови : у 2 ч.: Підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. – К. : Вища школа, 2005. - ISBN 966-642-264-6.

20. Помазан О.С., Ковтун О.В. Засоби вираження модальності в сучасній англійській мові. Вісник СНТ. Вінниця, 2016. № 8, т. 2. С. 138–142.

21. Ребрій О.В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов / О. В.

22. Сучасна українська літературна мова : морфологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. С. 583.

23. Тупиця О., Зімакова Л. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення. Рідне слово в етнокультурному вимірі. 2012. С. 251–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_34.

24. Чередниченко О.І. Категорії сучасного перекладознавства: проблеми і дискусії / О. І. Чередниченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. - 2016. - № 1. - С. 6-9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_I_f_2016_1_3.

25. Шабат-Савка С.Т. Ш-124 Українськомовний питальний дискурс : монографія / Світлана Шабат-Савка. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. С. 201.

26. Шиянова І.М. Додавання видільних часток у перекладі з іспанської на українську / І. М. Шиянова // Мовні і концептуальні картини світу. - 2014. -

Вип. 50(2). - С. 526-533. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50\(2\)_80](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50(2)_80).

27. Al-Ghazali, M. F. (2000). Lexical gaps in Arabic-to-English translation. Al-Mustansiriah University-Iraq.

28. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English / Douglas Biber, Stig Johansson, Geoffrey Leech [et al]. – Harlow : Pearson Education Limited, 1999. – 1204 p.

29. Chesterman, Andrew. 2004a. “What is a unique item?” In: Gambier, Yves, Shlesinger, Miriam & Stolze, Radegundis (ed.), Doubts and Directions in Translation Studies. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 3-14.

30. García E. Estudio comparado de partículas modales en ruso y español. Tesis doctoral. Universidad de Granada, 2008. 607 páginas.

31. Gutt, E.-A. (1991). Translation and relevance: Cognition and context. Oxford, Basil Blackwell.

32. Kenny, D. & Satthachai, M. (2018). Explicitation, Unique Items and the Translation of English Passives in Thai Legal Texts. *Meta*, 63(3), 604–626. <https://doi.org/10.7202/1060165ar>.

33. Korreas, Gonzalo, *Arte castellana, 1627* [de. de M. Tabeada Cid, Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 1984, 242 pp.

34. Nebrija Elio Antonio, *Grammatica de la lengua castellana, 1492* [de. Facsímil, Valencia: Librerías Paris-Valencia, 1992, 134 pp.

35. The Daily Telegraph [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://www.telegraph.co.uk/> .

Довідкові джерела

36. Звонська Л.Л., Корольова Н.В., Лазер-Паньків О.В. та ін. Енциклопедичний словник класичних мов. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – К. : ВПЦ "Київський університет" 2017. — 552 с.

37. Іспансько-український словник. Українсько-іспанський словник : 230 000 + 210 000 : два в одному томі: 440 000 од. пер. / під заг. ред. В. Бусела. — К.; Ірпінь: ВТФ«Перун», 2013 — 1136.

38. Mark Shuttleworth, Moira Cowie. Dictionary of Translation Studies. Edition, illustrated, reprint. Publisher, St. Jerome Pub., 1997.
39. Nida, Eugene, Taber, Charles. The Theory and Practice of Translation / Eugene A. Nida, Charles R. Taber. – Leiden: E J. Brill, 1982. – pp 1-50.
40. RAE, 1771.
41. Routledge encyclopedia of translation studies / edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha. -- 2nd ed. p. cm.

Джерела теоретичного матеріалу

42. Орасіо Кірога. Анаконда. Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989. (укладач М. І. Жердинівська). – С. 350.
43. Сафон К. Р. Тінь вітру : роман / пер. з англ. І. Паненко. Харків : Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2021. С. 576.
44. Carlos Ruiz Zafón, La sombra del viento (Barcelona: Planeta, 2002), p. 242.
45. Quiroga, Horacio. Anaconda y otros cuentos. Madrid: Editorial Edaf, 2008. 184 pp.

Resumen

Las diferentes lenguas poseen sus propios repertorios léxicos y recursos expresivos para expresar conceptos que pueden ser únicos para una cultura o estilo de vida específicos. Por ejemplo, una lengua puede tener numerosas palabras para describir un mismo concepto que en otra se refleja en un solo término general.

Sin embargo, las diferencias estructurales entre las lenguas plantean desafíos significativos para el traductor. Estas discrepancias ocurren en diversos niveles del lenguaje, tanto a nivel léxico como gramatical. Uno de los retos es trabajar con unidades léxico-gramaticales no equivalentes y con aquellas connotaciones propias de las palabras en ucraniano que están ausentes o son diferentes en español.

Un desafío para el traductor es encontrar el equivalente adecuado en términos de connotación y denotación entre los recursos disponibles en la lengua meta, dado que no tienen equivalentes directos en dicha lengua. Por esta razón, han llamado la atención de muchos investigadores. Por ejemplo, investigadores como O. M. Kalustova, D. Kenny, O. M. Shyianova, V. V. Kobyletska, B. M. Kolodii, E. García, S. Kostenko y otros investigadores se han dedicado a este tema.

Por ejemplo, D. Kenny propone la hipótesis de que los recursos disponibles en la lengua meta que no existen en la lengua de origen, a los cuales la investigadora se refiere como “unique items” (un término introducido por S. Tirkkonen Condit), a menudo no se utilizan de manera suficientemente exhaustiva bajo la influencia del original. En cambio, O. M. Kalustova sugiere investigar formas de traducir fenómenos lingüísticos no equivalentes mediante la selección de textos meta hacia los originales, es decir, en sentido inverso al tradicional, identificando así posibles equivalentes para unidades no equivalentes en otra lengua, como lo demuestra el estudio de la partícula "же" en traducciones del ucraniano al español.

En nuestro trabajo, examinamos unidades no equivalentes, específicamente partículas modales y factores de uso de partículas en la traducción del español a la lengua ucraniana.

La relevancia del tema se debe al escaso número de trabajos relacionados con las unidades léxicas y gramaticales no equivalentes y su traducción entre el ucraniano

y el español. Nuestro estudio se centra en las partículas modales que requieren un análisis más detallado. La comprensión de estos procesos puede abrir nuevas perspectivas en la teoría y la práctica de la traducción, ayudar a resolver dificultades y mejorar la calidad de la comunicación interlingüe.

El objetivo de la tesis es estudiar los factores del uso de las partículas modales en la traducción del español al ucraniano (en el ejemplo de las traducciones de los cuentos de Horacio Quiroga).

Para conseguir el objetivo elegido, es necesario realizar en el trabajo las siguientes tareas: investigar el problema de la adecuación y equivalencia en la reproducción de unidades léxico-gramaticales no equivalentes; estudiar la partícula como clase léxico-gramatical no equivalente; identificar qué otros recursos singulares existen en determinadas lenguas e investigar por qué los traductores los utilizan; analizar las maneras en que se reproducen las partículas en las distintas teorías parciales de la traducción; descubrir las principales funciones de las partículas modales; investigar los factores del uso de partículas modales en la traducción español-ucraniano (a base de traducciones de cuentos de Horacio Quiroga).

El objeto de este estudio son las partículas modales en ucraniano como clase léxica y gramatical no equivalente y como fenómeno estilístico en relación con la lengua de partida.

El tema del estudio son los factores del uso de las partículas modales en la traducción español-ucraniano a partir de traducciones de cuentos de Horacio Quiroga.

Para resolver las tareas planteadas en este trabajo, utilizamos varios métodos. Entre ellos, podemos distinguir los siguientes métodos: comparativo (comparación de las traducciones dadas de determinadas partículas en el diccionario español-ucraniano con los resultados de la muestra); el método de análisis traductológico de los factores de uso de las partículas en la traducción español-ucraniano; el método contrastivo (establecimiento de similitudes y diferencias entre las lenguas comparadas); el método de cálculos cuantitativos.

La importancia práctica de los resultados radica en su posible uso para el desarrollo de cursos teóricos y prácticos de traducción al español en las facultades de

lenguas extranjeras de los centros de enseñanza superior. Además, los resultados pueden utilizarse con éxito en la práctica a la hora de traducir textos literarios del español al ucraniano y viceversa.

La importancia teórica del estudio consiste en su contribución a la teoría general de la traducción, y los resultados enriquecen el conocimiento de la partícula en el contexto del español y el ucraniano.

El trabajo académico está determinado por su finalidad y objetivos: el trabajo consta de una introducción, dos capítulos, conclusiones, una lista de referencias y apéndices.

En la parte teórica, examinamos distintos enfoques del concepto de "no equivalencia". Se descubrió que para algunos investigadores es un reflejo de la identidad y la cultura nacionales, a veces comparado con la realidad, mientras que otros equiparan el término con "lagunas" y "voids", que indican la ausencia de equivalentes directos para determinados términos o conceptos en una lengua concreta. También hemos encontrado otro sinónimo del término: "gap", que se refiere a una no equivalencia gramatical entre lenguas. Además, hemos analizado el término "unique items", es decir, diversos elementos textuales exclusivos de una lengua concreta.

El estudio ha confirmado que la falta de equivalencia de las unidades léxicas y gramaticales crea dificultades a los traductores, ya que afecta a la adecuación y equivalencia de la traducción. Hemos distinguido entre estos dos términos: una traducción equivalente es aquella en la que se preserva la equivalencia relativa en los niveles de contenido, estilístico, semántico y funcional, y una traducción adecuada es aquella en la que se preserva la identidad comunicativa y funcional. Cada lengua suele tener medios de expresión únicos que no siempre tienen equivalentes directos en otras lenguas. Esto obliga a los traductores a utilizar diversas técnicas de traducción para lograr la máxima adecuación y equivalencia.

También hemos comprobado que la opinión científica de los investigadores ucranianos y españoles sobre la asignación de la partícula como parte independiente de la oración difiere significativamente. En la lengua ucraniana, la partícula es un

elemento importante que afecta significativamente a la expresión de la modalidad. En español, las partículas rara vez se distinguen y no tienen un uso sistemático tan desarrollado como en ucraniano.

Habiendo analizado las formas de traducir las partículas en diferentes teorías de traducción, hemos comprobado que en el contexto de la traducción se utilizan partículas de otras lenguas, otras partes de la oración, palabras de refuerzo (verbos, preposiciones, adverbios, etc.), frases estables, reduplicaciones, transformaciones de frases, construcciones de énfasis lógico, explicitación, implicación y traducción descriptiva.

En el segundo capítulo, pasamos al objetivo principal del estudio: un análisis práctico de los factores de uso de las partículas modales en la traducción. El análisis de las traducciones de los relatos de Horacio Quiroga mostró que los traductores utilizaban distintos enfoques para reproducir las partículas. La partícula “мабуць” se tradujo a menudo utilizando los compuestos adverbiales “acaso” (*Los coatís comprendieron en seguida que el coatícito había sido mordido al entrar, y no había respondido a su llamado porque **acaso** estaba ya muerto* – *Коати вмить зрозуміли: змія вжалила малюка, коли той повертався до клітки; **мабуць**, він помер і тому не озивається до них*) y “tal vez” (*Pero el varoncito estaba aprendiendo a contar, y tal vez le había llamado la atención aquel número* – *Але хлопчик саме вчився рахувати і, мабуць, увага його була прикута до цього*) y los verbos modales “deber” (*El nido también era distinto; pero la gamita pensó que, puesto que estas abejas eran más grandes, la miel **debía** ser más rica* – *Та й саме гніздо було інакшим. Проте сарночка подумала: якщо ці бджоли більші, то, **мабуць**, і мед*), “deber de” (*“**Debo de tener** fiebre muy alta” —se dijo el enfermo* – *«**Мабуть**, у мене жар»,— подумав Суберкасо*) y “haber de” (*¿Qué tal, abejita? No **has de** ser muy trabajadora para estar aquí a estas horas* – *Як справи, бджілко? **Мабуть**, робітниця з тебе нікудишня, якщо в таку годину ти опинилася тут*). En ocasiones, el tiempo futuro en español, que suele expresar una hipótesis, también influyó en el uso de la partícula (*¿Matarnos, **querrás** decir!*” [45] – *“**Мабуть**, ти маєш на увазі — вбити?”*). Además, hemos encontrado casos

únicos que podrían ser material para futuras investigaciones (“*Entonces **pareció** reflexionar, y después de una lenta mirada al pozo y sus alrededores, comenzó a buscarme*” – “*Тоді, мабуть, поміркувавши, ще раз уважно подивився в зарослий отвір, роззирнувся й почав мене шукати*”).

También hemos investigado las partículas “ніби”, “мов”, “немов”, “немовби”, “наче”, “неначе”. Los resultados mostraron que las conjunciones comparativas más utilizadas eran “como” (“... *la carne desbordaba **como** una monstruosa morcilla*” – “... *вона набухла, **ніби** якась жахлива кров'янка*”) y “como si” (“***Como si** una chispa eléctrica hubiera recorrido todos los cuerpos, las víboras irquieron la cabeza al oír aquella voz*” – “***Немовби** електричний струм пробіг по тілах отруйних змій, які понідводили голови, зачувши цей голос*”). Los adverbios de refuerzo “apenas” (“... *y el hachazo aún doliente de la vida del obraje **era apenas** un roce de astilla ...*” – “... *й оті глибокі рани в їхніх душах, завдані, **немов** ударами сокири...*”) y “casi” (“*Hallábanse ya casi sitiados*” – “*Маленька родина Суберкасо немовби опинилася в пастці*”) también resultaron productivos. A veces, el sentido figurado de los verbos en el original dio lugar al uso de una partícula en la traducción al ucraniano (“*Han pasado dos meses, y **creo** a veces soñar aún*” – “*Вже минуло двадцять днів, а мені ще іноді здається, **немовби** я все мрію*”). En algunos casos, el traductor utilizó esta unidad no equivalente como resultado de explicaciones contextuales (“*Curate bien y no es nada... Hasta mañana*” – “*Лікуйся добре, і все мов рукою зніме*”).

Así pues, el estudio reveló la frecuencia y los factores singulares del uso de partículas en la traducción al ucraniano en el ejemplo de los cuentos de Oracio Quiroga y confirmó los resultados de la parte teórica. Los resultados obtenidos pueden servir de base para futuras investigaciones en el campo de los estudios de traducción y ayudarán a mejorar los métodos de enseñanza de la traducción, contribuyendo a la mejora de la calidad de la comunicación interlingüe.